

*Др Ванда Божић, научни сарадник
Правног факултета Универзитета у Загребу
Др Жељко Никач, редовни професор
Криминалистичко-полицијска академије
Универзитета у Београду*

УДК: 343.352

КАЗНЕНОПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИМАЊЕ МИТА КАО НАГРАДЕ ЗА ОБЕЋАНУ УСЛУГУ*

Резиме

Мито, његово примање и давање, као генусни појам за корупцију једно су од најопаснијих казнених дјела сусретања која угрожавају правни поредак, сигурност и повјерење грађана у државне институције. Примање мита као првотно инкриминирано коруптивно казнено дјело темељи се на дефиницији корупције кроз злоупорабу овласти ради стјецања приватне користи. У данашње вријеме подједнако је распостраћено у јавном и у приватном сектору, а посебно су на ујаду институције у којима се директно одлучује о правима грађана као што су: правосуђе, полиција, здравство, господарство, просвјета и друге дјелатности. Казненоправна одговорност починитеља за примање мита у изразној је вези с његовом обећаном услугом. У раду је учињен осврт на међународни правни оквир борбе против корупције на основу којег је направљена анализа националног правног оквира Републике Хрватске и Републике Србије за казнено дјело примање мита. Надаље, истражена је и судска пракса у односу на пријављене, оптужене и осуђене особе за казнена дјела пасивног подмићивања. Сходно проведеном истраживању, дане су и препоруке de lege ferenda за унапређење законског оквира као и поступања надлежних институција у откривању казнених дјела примања мита и процесирању њихова починитеља.

Кључне ријечи: примање мита, казненоправна одговорност, обећана услуга, корупција.

* Рад је писан у оквиру потпоре Хрватске закладе за знаност и одобреног пројекта под бр. 1949. „Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition - Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime.“

Рад је и резултат рада на Пројектима „Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција,“ МПНТР РС бр. 179045 и Управљање полицијском организацијом у спречавању и сузбијању претњи безбедности у Републици Србији, КПА, 2015-2019.

1. Увод

Корупција је једна од најстаријих негативних друштвених појава позната у повијести од најранијих дана настанка људске цивилизације. У питању је појава дубоко укоријењена у свим порама заједнице, прилагодљива друштвеним промјенама и која према посљедицама припада категорији најтежих појавних облика криминалитета. На почетку XXI столећа као глобални друштвени феномен подједнако је присутна у развијеним, земљама у развоју и посебно у државама у транзицији. У појединим срединама корупција је постала својеврstan начин живота и чак дио државног сустава као опће прихваћеног понашања.

Примање и давање мита су примарни појавни облици корупције који директно угрожавају темеље људске цивилизације, државу и њене институције, владавину права и остале универзалне вриједности развијеног свијета. Примање мита је подједнако присутно у јавном и приватном сектору, док су посебно погођене дјелатности у којима се директно одлучује о правима грађана. У питању су господарство, просвјета, здравство, правосуђе, полиција и остале дјелатности у којима су носитељи функција у сталном контакту с грађанима поводом обављања послова из свог дјелокруга. Управо је то простор који пружа велике могућности за развој коруптивних казнених дјела међу којима је примање мита најзаступљеније инкриминирано коруптивно казнено дјело.

Ваља напоменути да је проблем сузбијања примања мита као и других коруптивних казнених дјела далеко већи ако се има у виду чињеница да корупција није једнобразно дефинирана у доктрини и пракси различитих држава. Корупција и коруптивна казнена дјела полазе од злоупотребе овласти ради стјецања противправне имовинске користи, стога је казненоправна одговорност починитеља за примање мита у директној вези с његовом обећаном услугом.

Иако према истраживању индекса перцепције корупције, Република Хрватска и Република Србија из године у годину показују становит напредак, у великој је мјери присутна тамна бројка почињених коруптивних дјела за која се вјеројатно никада неће ни сазнати. Настанку и развоју корупције погодовали су друштвени амбијентални чимбеници међу којима су посебно значајни минули ратни сукоби, миграције становништва, транзиција, економска стагнација, незапосленост и сиромаштво.¹ У међувремену су Словенија и Хрватска постале чланице ЕУ и сукладно томе ускладиле своје национално законодавство, док су Србија и остале *ex YU* републике у поступку апликације за пријем и на путу хармонизације правних норми.

¹ Више: Никач, Ж., Божић, В., *Сузбијање казнених дјела шегатних миграција на подручју Регије с посебним освртом на Републику Хрватску и Републику Србију*, Правна ријеч, бр.48/2016, стр. 193-220.

Сузбијање примања мита и осталих коруптивних казнених дјела мора обухватити не само легислативне промјене већ и комплетну реформу државног система, посебно правосуђа и полиције (Поглавља 23 и 24 за пријем у чланство ЕУ). Већ су остварени добри почетни резултати који доприносе порасту угледа Хрватске и Србије, већем повјерењу грађана у институције система и већем присуству страних партнера на овим просторима. Најзначајније место заузимају службени органи ангажирани у првој линији борбе против корупције и других казнених дјела као што су државно одвјетништво, суд и полиција.

2. Коруптивне услуге као темељ казненоправне одговорности

Семантички, ријеч корупција потиче од лат. *corruptio* што у пријеводу значи поквареност, подмитљивост, поткупљивост, подмићивање.² У социолошком контексту корупција је кршење моралних норми које су успостављене у заједници, док у правном смислу коруптивно понашање представља сваки облик злоупорabe овласти ради особне или скупне користи (*abuse of power for private gain*) у јавном и приватном сектору.³ Посебну димензију корупцији даје енормна друштвена опасност с обзиром да угрожава вриједности демократије, државне институције и владавину права.⁴

У функционалном смислу корупција обухваћа дјевијантно понашање дјелатника јавне управе које није у складу са службеним дужностима, а које се чини с намјером стјецања пропривне имовинске користи.⁵ У том контексту полази се од стајалишта да су јавни дјелатници службене или одговорне особе које могу занемарити опћи интерес и искористити свој положај и овласти те поступити противно закону како би за себе или другога прибавили корист. С друге стране, особа која нуди или даје мито дјелатнику као службеној или одговорној особи како би извршио или пропустио извршити тражене услуге, такођер је корумпирана и подлијеже казненоправној одговорности за коруптивно казнено дјело давања мита.

Зависно од дјелатности у којима се манифестира, у доктрини и пракси се наводе различити појавни облици и видови корупције. Главна подјела

² Клаић, Б., *Рјечник страних ријечи*, Загреб 1990, стр.744.

³ Transparency International дефинира корупцију као „ злоупорабу повјерених овласти за приватну корист,“ Транспаренцу Интернационал Хрватска: Програм предавања Корупција и антикорупцијске стратегије, доступно на: http://www.transparency.hr/upload/data/site_files/_198040337020849532211545588_342_program-predavanja-korupcija-i-antikorupske-strategije.pdf, (15.04.2017), Концепт прихвата Глобални програм УН против корупције и у пракси ЕУ (Извјештај ЕУ о борби против корупције, 2011)

⁴ Куртовић, А., *Стандарди и инструменти Конвенције УН против корупције у хрватском казненом законодавству*, Актуална питања казненог законодавства, Загреб 2005, стр. 3.

⁵ Више: Nye, J. S., *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*, American Political Science Review, 1967.

Ванда Божић, Жељко Никач, Казненоправна одговорност за примање мита као награде за обећану услугу (стр. 925-939)

корупције односи на јавни и приватни сектор пословања и дјеловања. Најзначајнија корупција одвија се у јавном сектору где се у односу на ранг лица (овласти) може разликовати политичка⁶ и административна.⁷ Политичка корупција је високог ранга (*grand corruption*) и њени носиоци су поједини високи државни дужносници и политичари који сукладно политичкој моћи *владају* институцијама система. Административна или бирократска корупција (*petty corruption*) је вид корупције чији су носиоци јавни дјелатници као службене или одговорне особе у јавној управи задужене за доношење одлука, рјешења, увјерења и издавање потврда.⁸

Најчешћи појавни облици корупције су подмићивање, проневјера, сукоб интереса, пристраност, изнуђивање.⁹

Подмићивање је облик који обухваћа нуђење или давање мита службеној или одговорној особи да учини неку радњу коју не би смјела учинити, односно коју би требала учинити. Субјекти овог процеса по правилу су даватељ и приматељ мита, уз које се може појавити и посредник као трећа особа. Пасивно подмићивање најчешћи је облик коруптивних радњи и врло често га се сматра синонимом за корупцију. *Проневјера* средстава је наредни облик који обухваћа утјај или крађу средстава од особе којој су та средства повјерена. Сукоб интереса постоји када приватни интерес дужносника утјече или може утјечати на његову непристаност у обављању јавне дужности.¹⁰ *Пристрасност* је облик корупције који обухваћа ситуацију кад одређена особа добије посао без адекватних увјета (способности, образовања), док је *непотизам* модалитет у којем посао добива особа која је члан обитељи. *Изнуђивање* се манифестира притиском на одређену особу у форми пријетњи или застрашивања с намјером да се присили учинити нешто незаконито.

Поред етиолошке и феноменолошке, посебно значајна је виктимолошка димензија корупције као једног од најтежих појавних облика криминалитета. У оквиру ње у први план се истиче жртва или оштећена особа, док су посљедице корупције знатно теже јер се коруптивним радњама нарушава правни и

⁶ Више: Будак, Ј., *Корупција у Хрватској: перцепције расту, проблеми остају*, Привредна кретања и економска политика бр.106/2006.

⁷ Нпр. Издавање одређеног рјешења, увјерења или дозволе по хитном поступку у замјену за мито.

⁸ Више: Божић, В., Кесић, Т., *Казненоправни одговори на корупцију уз приједлоге de lege ferenda*, Зборник радова, КПА и Фондација Ханс Зајдел, Тара, 2016.

⁹ Антикорупција: Министарство правосуђа Републике Хрватске, доступно на: <https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/antikorupcija/6154>

Заједно против корупције, доступно на: <http://www.zajednoprotivkorupcije.org/najcesci-oblici-korupcije/> (15.04.2017)

¹⁰ Чл. 2. ст. 2. Закона о спречавању сукоба интереса, НН, бр. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.

политички систем, губи се повјерење грађана у институције те се повећава неједнакост међу грађанима.¹¹

Казненоправни аспект корупције полази од инкриминирања коруптивних казнених дјела, процесних радњи у казненом поступку значајних за откривање, расвјетљавање и доказивање конкретних коруптивних дјела и, на крају, казненоправне одговорности. Проблем је тим прије сложенији ако се има у виду да нема јединствене дефиниције корупције на међународној ризини, док на националном плану поједина казнена законодавства држава не садрже егзактну дефиницију коруптивних казнених дјела.

Важан елемент казненоправне реакције чине превентивне и репресивне мјере у сузбијању корупције. Примјењивост и дјелотворност наведених мјера зависи прије свега од политичке воље, а потом од адекватне легислативе и свјетоназора.¹²

3. Међународни правни оквир за сузбијање примања мита као коруптивног казненог дјела

Борба против пасивног подмићивања, корупције и њезиних различитих појавних облика подразумијева адекватан легислативни правни оквир који омогућава хармонизацију правних норми, изградњу јединствене правне праксе и међусобну сурадњу тијела на националном и међународном нивоу. Легислативни оквир чине норме међународног и националног права темељем којих су конципиране активности, мјере и радње овлаштенih тијела у сузбијању коруптивних казнених дјела.

На међународној ризини усвојено је више значајних докумената који чине правни оквир за сузбијање примања мита и осталих појавних облика корупције.

Грађанскоправна конвенција је међународни документ који није казненоправног усмјерења, али је веома важан документ који дефинира основне појмове и правне институте од значаја за борбу против корупције. У Конвенцији се појмовно одређује корупција као тражење, нуђење, давање или примање, изравно или неизравно, мита или било које друге недопуштене користи или могућност стјецања такве користи која ремети правилно извршавање било које дужности или понашање које се тражи од приматеља мита, недопуштене користи или могућности стјецања такве користи.¹³ Конвенцијом је основана данас позната организација ГРЕЦО као скупина држава Вијећа Еуропе за сузбијање корупције, задужена за праћење имплементације Грађанскоправне конвенције о корупцији држава странака.¹⁴

¹¹ Исто у нап. 8.

¹² Caiden, G. E., *Towards a General Theory of Official Corruption*, Asian Journal of Public Administration, 10(3), 1988, стр. 3-26.

¹³ Чл. 2. Закон о потврђивању Грађанскоправне конвенције о корупцији, НН, МУ, бр. 6/03.

¹⁴ Исто, чл.14.

Ванда Божић, Жељко Никач, Казненоправна одговорност за примање мита као награде за обећану услугу (стр. 925-939)

Најзначајнији међународни правни извор у овој материји је Казненоправна конвенција Вијећа Европе о корупцији (*CLC*). Свака држава потписница обvezna је ускладити своје национално казнено законодавство с одредбама Конвенције. У првом реду то се односи на инкриминацију казнених дјела као што су: активно и пасивно подмићивање,¹⁵ трговање утјецајем,¹⁶ прање новца стеченог прекрајима везаним уз корупцију,¹⁷ те у вези с тим и рачуноводствене прекрајше.¹⁸ Република Хрватска ревидирала је казнено законодавство још 2013. године, док је Република Србија то учинила недавно посљедњим новелама актуалног КЗ РС.¹⁹

Конвенција УН против корупције (*UNCAC*) је најважнији мултилатерални међународни документ усвојен на разини Уједињених народа, као најзначајније међународне организације у свијету. Према одредбама Конвенције, државе потписнице су преузеле обвезу усвајања њезиних рјешења и потребних активности, мјера и радњи за њихову имплементацију. У погледу казнених дјела предвиђа се усклађивање норми и усвајање прописа којима се инкриминирају казнена дјела намјерног почињења као што су: Подмићивање домаћих и страних државних службеника и службеника јавних Међународних организација,²⁰ Подмићивање у приватном сектору,²¹ Проневјера, Протуправно присвајање туђе имовине или друго преусмјеравање од стране државног службеника, Проневјера имовине у приватном сектору,²² Трговање утјецајем,²³ Злоупораба положаја,²⁴ Незаконито богаћење²⁵ и Прање имовинске користи остварене казненим дјелом.²⁶

Конвенција УН против транснационалног организираног криминалитета (*Палермо конвенција*) је најважнији међународни документ за сузијање најтежих појавних облика организираног криминалитета. У питању је револуционарни документ усвојен 2000. године као и допунски Протоколи за примјену Конвенције који се тичу сузијања: трговања људима (I), кријумчарења миграната (II) и незаконите производње и промета оружја (III).

¹⁵ Чл. 2-11. Закона о потврђивању Казненоправне конвенције о корупцији, НН, МУ, бр. 11/00.

¹⁶ Исто, чл. 12.

¹⁷ Исто, чл. 13.

¹⁸ Исто, чл. 14.

¹⁹ „Службени гласник РС“ бр.85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16.

²⁰ Чл. 15. и чл. 16. Закона о потврђивању конвенције Уједињених народа против корупције, НН, МУ 02/05.

²¹ Исто, чл. 21.

²² Исто, чл.17. и чл. 22.

²³ Исто, чл. 18.

²⁴ Исто, чл. 19.

²⁵ Исто, чл. 20.

²⁶ Исто, чл. 23.

Наведене документе потписале су и ратифицирале и Република Хрватска²⁷ и Република Србија.²⁸ Палермо конвенција и протоколи за имплементацију предвиђају усклађивање норми националног законодавства, оснивање специјалних (правосудних и полицијских) тијела и примјену специјалних истражних техника и метода за сузбијање трансанционалног организираног криминалитета. У том контексту у документима је прописана и обвеза држава странака да у национално законодавство инкриминирају корупцију као једно од најтежих казнених дјела.²⁹

4. Компаративни приказ пасивног подмићивања у националним казненим законодавствима

4.1. Казненоправни оквир Републике Хрватске

Казненим законом, у глави XXVIII, инкриминирана су три случаја пасивног подмићивања као деликти против службене дужности.³⁰ У питању су право и неправо пасивно подмићивање, као и накнадно пасивно подмићивање.

За *право пасивно подмићивање* казнено је одговорна службена³¹ или одговорна³² особа која *захтјева или прими мито* односно која *прихвата понуду или обећање мита* да за себе или другога, унутар или изван граница своје овласти, *обави службену или другу радњу која се не би смјела обавити* или да *не обави службену или другу радњу која би се морала обавити*. Мито је свака неприпадна награда, дар или друга имовинска или неимовинска корист

²⁷ Чл. 8. Закона о потврђивању Конвенције Уједињених народова против транснационалног организираног криминалитета, Протокола за спрјечавање, сузбијање и кажњавање трговања људима, посебице жена и деце те Протокола против кријумчарења миграната копном, морем и зраком, којима се допуњује Конвенција Уједињених народова против транснационалног организираног криминалитета, НН, МУ, бр. 14/02, 13/03, 11/04

²⁸ „Сл. лист CPJ – Међународни уговори“ бр. 06/01 и „Сл. лист СЦГ – Међународни уговори“ бр.11/05.

²⁹ UN CATOC, Treaty Series, vol. 2225

³⁰ Чл. 293. КЗ РХ, НН бр. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15.

³¹ Службена особа је државни дужносник или службеник, дужносник или службеник у јединици локалне и подручне (регионалне) самоуправе, носитељ правосудне дужности, судац поротник, члан Државног судбеног вијећа или Државноодвјетничког вијећа, арбитар и јавни билежник. Службеном особом сматра се и особа која у ЕУ, страној држави, међународној организацији које је Република Хрватска члан, међународном суду или арбитражки чију судбеност Република Хрватска прихваћа, обавља дужности повјерене особама из претходне реченице, чл. 87. ст. 3. *Исто.*

³² Одговорна особа је физичка особа која води послове правне особе или јој је изричито или стварно повјерено обављање послова из подручја дјеловања правне особе или државних тијела или тијела јединице локалне и подручне (регионалне) самоуправе. Чл. 87. ст. 6. *Исто..*

без обзира на вриједност.³³ Починитељу овог облика примања мита који чини радњу коју не би смио односно који пропушта учинити радњу коју је дужан направити, може се изрећи казна затвора од једне до десет година.³⁴ Уз само примање мита, инкриминирано је и захтијевање мита као и прихваћање понуде или обећања мита. Дакле, да би се радило о казненом дјелу примања мита довољан је пристанак службене или одговорне особе да за одређену понуду или обећање мита пристане (довољно је и прешутно) учинити тражену услугу. Службена или одговорна особа казнено је одговорна за пристанак на чињење незаконите радње или пропуста пристајањем на понуду или обећање мита.

Казнено дјело **неправог пасивног подмићивања** чини службена или одговорна особа која захтијева или прима мито односно прихваћа понуду или обећање мита да би учинила одређену закониту услугу из свог пословног дјелокруга,³⁵ стoga овај облик примања мита представља лакши облик казненог дјела. Ријеч је, углавном, о понуди или обећању мита службеној или одговорној особи да се учини законита радња, али у што краћем року, него ли је то уобичајено. То се, примјера ради, односи на издавања странкама рјешења, увјерења, дозвола и других аката који се тичу њихова статуса, права и обвеза. Законом је за неправо пасивно подмићивање прописана казна затвора од једне до осам година.³⁶

Накнадно пасивно подмићивање подразумијева казненоправну одговорност починитеља за примање или захтијевање мита након што је учинио тражену услугу.³⁷ О овом облику казненог дјела примања мита радић ће се само уколико службена или одговорна особа није захтијевала мито прије извршења или пропуштања радње, јер би се, у противном, радило о друга два облика пасивног подмићивања. Код овог облика пасивног подмићивања мора постојати каузалитет између учињене услуге и накнадног захтијевања односно примања мита.

Ваља напоменути да треба водити рачуна о разумном протеку времена од учињене услуге до накнадног захтијевања односно примања мита како би могли са сигурношћу закључити да се ради о постојању казненог дјела примања мита. Законодавац је за овај облик почињења казненог дјела предвидио казну затвора од 3 мјесеца до 3 године. Новчана казна за накнадно

³³ Исто, чл. 87. ст. 24.

³⁴ Казна је повећана у односу на бивши Казнени закон чл. 347. ст.1. (казна затвора од 1 до 8. година)

КЗ/97 НН бр. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.

³⁵ Више: Божић, В., *Казнено дјело примања мита кроз призму корупције између уговорних лијечника обитељске медицине и творнице лијекова*, Годишњак Академије правних знаности, Вол. VI, бр. 1/2015, Загреб, Академија правних знаности Хрватске, стр. 122.

³⁶ Чл. 293. ст. 2. КЗ, НН бр. 125/11, 144/12.

Казна је повећана у односу на бивши КЗ/97, чл. 347.ст. (казна затвора од 6мј до 5. година)

³⁷ Чл. 293. ст. 3. КЗ.

пасивно подмићивање била је предвиђена бившим КЗ/97, док је садашњи важећи казнени закон не прописује у самој инкриминацији, међутим, суд може починитељу накнадног пасивног подмићивања изрећи новчану казну сукладно одредби чл. 40. ст.4. КЗ.³⁸

Имовинска корист остварена казненим дјелом примања мита одузет ће се према одређама опћег дијела казненог закона.³⁹

4.2. Казненоправни оквир Републике Србије

Кривичним закоником, у глави XXXIII, чл. 367. инкриминирано је казнено дјело примање мита.⁴⁰ *Право пасивно подмићивање* може починити службена особа,⁴¹ непосредно или посредно, захтијевајући или примивши поклон или другу корист или примивши обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру својих службених овласти или у вези са својим службеним овластима изврши службену радњу коју не би смјела извршити или да не изврши службену радњу коју би морала извршити. Законом је прописана казна затвора од двије до дванаест година.⁴²

Службена особа, непосредно или посредно, захтијевајући или примивши поклон или другу корист или примивши обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру својих службених овласти или у вези са својим службеним овластима изврши службену радњу коју би морала извршити или да не изврши службену радњу коју не би смјела извршити, чини казнено дјело *nepравог примања мита*. Законом је прописана казна затвора од двије до осам година.

Накнадно пасивно подмићивање подразумијева казнену одговорност службене особе у случају кад послије учињене услуге (извршења или неизвршења радње) захтијева или прими поклон или неку другу корист који је

³⁸ Кад закон за одређено казнено дјело прописује казну затвора до три године, суд може изрећи новчану казну као главну.

³⁹ Имовинска корист одузет ће се судском одлуком којом је утврђено да је остварена противправна радња. Имовинска корист одузет ће се и од особе на коју је пренијета ако није стечена у доброј вјери. Чл.77. КЗ РХ.

⁴⁰ Кривични законик Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16.

⁴¹ Службеним лицем сматра се: лице које у државном органу врши службене дужности, изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима, јавни бележник, извршитељ и арбитар, као и лице у установи, предuzeћу или другом субјекту, којем је поверено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу, лице којем је фактички поверио вршење поједињих службених дужности или послова те војно лице; чл. 112. ст. 3. Кривичног закона РС

⁴² Исто, чл. 367. ст. 1.

Ванда Божић, Жељко Никач, Казненоправна одговорност за примање мита као награде за обећану услугу (стр. 925-939)

повезан с наведеном услугом. Ради се о привилегираном облику казненог дјела примања мита, из разлога што је услуга већ направљена, а што се огледа и у прописаој казни затвора од 3 мјесеца до 3 године.

Разлика у односу на Казнени закон Републике Хрватске огледа се у инкриминирању квалифицираног облика казненог дјела правог и неправог примања мита, које почини службена особа у вези с откривањем казненог дјела, покретањем или вођењем казненог поступка, изрицањем или извршењем казнене санкције. За овај облик почињења казненог дјела примања мита законодавац је прописао казну затвора од три до петнаест година.⁴³

Надаље, посебним ставком истог члanka прописана је казнена одговорност починитеља одговорне особе у подuzeћу, установи или другом субјекту за право, неправо и накнадно пасивно подмићивање те је предвиђена иста казна као и у случају кад је починитељ службена особа.⁴⁴

Исто тако, дистинкција у односу на Казнени закон Републике Хрватске очитује се на начин да је самим казненим дјелом прописано одузимање имовинске користе и примљених поклона.⁴⁵

Ваљало би *de lege ferenda* размислити, да Кривични законик Републике Србије у самој инкриминацији примања мита избрише одредбе које су регулиране опћим дијелом казненог закона (нпр. одузимање имовинске користе). Надаље, нужним се намеће у складу са самим називом инкриминације (примање мита) дефинирати и сам појам мита, како у опћем дијелу казненог закона тако и у самој инкриминацији чиме би се избегло навођење појмова поклона, имовинске користи и сваке друге користи. Исто тако, нема потребе раздавати посебним ставком починитеља одговорну особу од починитеља службене особе, па би ваљало и о томе размислити.

Из наведене анализе одредаба казненог законодавства Републике Хрватске и Републике Србије произлази да су казнене санкције у Кривичном законику РС пооштрене за све облике казненог дјела примања мита у односу на прописане казне у Казненом закону РХ, што сматрамо добним рјешењем.

Прописане казне за казнено дјело примање мита

Чл. 293. КЗ РХ

Чл. 367. КЗ РС

1. право пасивно

подмићивање - казна затвора од 1-10 год казна затвора од 2-12 год

2. неправо пасивно

подмићивање - казна затвора од 1-8 год казна затвора од 2-8 год

3. накнадно

подмићивање - казна затвора до 1 год казна затвора од 3мј-3 год

⁴³ Исто, чл. 367. ст. 3.

⁴⁴ Исто, чл. 367. ст. 5.

⁴⁵ Исто, чл. ст. 7.

5. Истраживање судке праксе за казнено дјело примање мита

5.1. У Републици Хрватској

Према доступним подацима, у 2015. години у Републици Хрватској пријављено је 28 казнених дјела за примање мита, док је у 2016. години број пријављених казнених дјела знатно порастао те су евидентиране укупно 124 пријаве. Следеће године, 2016-те, разријешена су 123 пријављена казнена дјела за примање мита, док је 2015-те разријешено свих 28 случаја.⁴⁶

Пријављена и разријешена Казнена дјела Примање мита

Пријављена дјела у 2015 – 28

Пријављена дјела у 2016 – 124

Разријешена дјела у 2015 - 28

Разријешена дјела у 2016 - 123

У 2015. години евидентирано је укупно 60 пријављених особа за казнено дјело примања мита. 40 пријава односило се на право пасивно подмићивање, 18 на неправо и свега су 2 пријаве биле поднесене за накнадно пасивно подмићивање.

Нити једна оптужница није поднесена за накнадно пасивно подмићивање, док је више оптужења било за неправо примање мита, него за право. Према евиденцији, 22 особе оптужене су за право пасивно подмићивање те двоструко њих више, 44, за неправо примање мита.

Осуђујуће пресуде донесене су за укупно 59 оптужених, с тим да је осјетно већи број осуђених за неправо пасивно подмићивање (41), него за право примање мита (18).⁴⁷

5.2. У Републици Србији

У 2015. години на подручју Републике Србије поднесено је 67 казнених пријава за примање мита. Оптужено је 65 особа, од чега су три оптужнице биле поднесене против жена као починитеља казненог дјела примања мита. Донесено је 40 осуђујућих пресуда.⁴⁸

⁴⁶ МУП РХ Статистички преглед темељних сигурносних показатеља и резултата рада у 2016, Загреб 01/2017.

⁴⁷ Пунолетни починитељи казнених дјела, пријаве, оптужбе, осуде у 2015. години, Извјешће 1576, Државни завод за статистику.

⁴⁸ Републички завод за статистику Републике Србије, Пунолетни учиниоци кривичних дела у 2015. години, Билтен 617, Београд, 2016.

Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење ЦК 12 број 189, год LXVI, 15.07.2016.

Ванда Божић, Жељко Никач, Казненоправна одговорност за примање мита као награде за обећану услугу (стр. 925-939)

Посебну пажњу привлаче подаци који се односе на активности МУП и његова Сектора унутрашње контроле у погледу сузбијања коруптивних казнених дјела за која су осумњичени припадници МУП-а. Ради се о коруптивним казненим дјелима као што су примање мита, давање мита, трговина утицајем и остала казнена дјела.

У периоду од 2011. до 2016. године, за казнено дјело *примање мита* чл. 367. КЗ РС поднесено је укупно 226 пријава и то:

2011-24 пријаве,
2012-16 пријава,
2013-22 пријаве,
2014-26 пријава,
2015-98 пријава и
2016-40 пријава.⁴⁹

Од важнијих активности и мјера СУК МУП РС наводимо увођење тестова интегритета као новог правног института и механизма у оквиру Закона о полицији РС,⁵⁰ према којем се предвиђа превентивна контрола као инструмент сузбијања корупције.

6. Закључна разматрања

Корупција је данас присутна у готово свим сферама друштвеног живота, у јавном и приватном сектору, а нарочито је заступљена у неразвијеним државама и земљама у транзицији које немајуовољно стабилне институције и изграђене ефикасне механизме заштите. Корупција као један од најтежих појавних облика криминалитета изузетно је прилагодљива друштвеним промјенама те је опстала све до данас, али у пуно модернијим формама и знатно опаснијим видовима. Посљедице примања мита и других коруптивних радњи су веома погубне за друштво и грађане јер се њима урушава правни систем, угрожава начело владавине права и губи повјерење грађана у државне институције.

Примање мита је примарно казнено дјело у корпусу коруптивних дјела и као такво значајно је присутно у свакодневним околностима, као и у случајевима великих коруптивних афера. У неким срединама ово коруптивно казнено дјело је чак добило право грађанства у појединим дјелатностима где се сматра уобичајним и нормалним понашањем да се одговорној или службеној особи учини пригодни поклон или други слични акт. У развијеном свијету овако понашање није прихватљиво јер су у првом плану професија, рад и резултати рада и остale универзалне вриједности. На темељу тога у модерним друштвима је изграђен став о осуди примања мита,

⁴⁹ МУП РС, Сектор унутрашње контроле, Резултати рада, доступно на: www.mup.rs, (18.04.2017)

⁵⁰ Закон о полицији, Сл. гласник РС бр. 06/16

процесуирању коруптивних радњи и других казнених дјела те њихова починитеља. Концепт нулте толеранције (*zero tolerance*)⁵¹ је посебно актуалан у сузбијању коруптивних казнених дјела јер се тежи заштити угледа државе и њених органа, као и подизању свијести грађана у борби против ове пошасти. У супротном, неминован је домино ефект јер ће коруптивни начин живота и рада урушити тековине људске цивилизације и вриједности модерног друштва.

Борба против коруптивних и осталих казнених дјела обухваћа најприје легислативни аспект који обухваћа усвајање норми на међународној и националној редини. Као важнији међународни документи значајни за борбу против корупције усвојени су Казненоправна конвенција ВЕ о корупцији, Конвенција УН против корупције и Грађанскоправна конвенција о корупцији. На основу њих, Хрватска, Србија и остale државе потписнице хармонизирале су национална казнена законодавства и усвојиле нове инкриминације у подручју коруптивних казнених дјела. У том контексту значајна је и Конвенција УН о борби против транснационалног организираног криминалитета која предвиђа корупцију као најтеже казнено дјело. Република Хрватска и Република Србија су прихватиле наведене обвезе и усвојиле *lex specialis* прописе, основале специјализиране органе и примјениле специјалне технике за сузбијање коруптивних радњи и других најтежих појавних облика криминалитета.

Казненоправна реакција држава на примање мита и коруптивне радње треба довести с једне стране до казненоправне одговорности починитеља, а с друге стране, треба генерално утјецити на остале да не чине таква дјела. У борби против корупције веома је важна учинковита и неселективна примјена закона, мултиагенцијски приступ, сурадња са цивилним друштвом те врло значајна међународна казненоправна и полицијска сурадња. Посебно су важни изградња и развој правосудног система у чијем је средишту суд као истински неовисно тијело који изрицањем адекватних санкција доприноси изградњи јединствене правне праксе. У том контексту нужно је подузимање антикорупцијских мјера како у јавном тако и у приватном сектору, посебно оних које се односе на отклањање сукоба интереса одговорних и службених особа.

⁵¹ Никач, Ж., *Концепт полиције у заједници*, КПА, Београд, стр. 57-59.

Ванда Божић, Жељко Никач, Казненоправна одговорност за примање мита као награде за обећану услугу (стр. 925-939)

*Vanda Božić, PhD., Scientific Associate,
Faculty of Law, University of Zagreb
Željko Nikač, Ph.D., Full-time Professor,
The Academy of Criminalistic and Police Studies,
University of Belgrade*

CRIMINAL LIABILITY FOR BRIBERY AS A REWARD FOR PROMISED SERVICE

Summary

Bribery and corruption are the most dangerous criminal offenses that endanger the legal order, security and trust of citizens in state institutions. Receiving bribes as the initially incriminated corrupt offense is based on the definition of corruption through abusive powers for the purpose of gaining private benefit. At the present time it is equally widespread in the public and private sector, and in particular are being targeted institutions that are directly decide on the rights of citizens such as the judiciary, police, health, economy, education and other activities. The criminal responsibility of perpetrators of bribery is directly related to its promised service. This paper reviews the international legal framework of the fight against corruption based on which an analysis of the national legal framework of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia for the criminal offense of bribery was made. Furthermore, case law has been investigated in relation to reported, accused and convicted persons for criminal offenses of passive bribery. According to the research conducted, the authors gave recommendations at the end of the text to improve the legal framework, as well as the treatment of competent institutions in detecting criminal offenses of bribery and prosecuting their perpetrators.

Key words: bribe reception, criminal liability, promised service, corruption.

Литература

- Божић, В., Кесић, Т., *Казненоправни одговори на корупцију уз приједлоге de lege ferenda*, Зборник радова, КПА и Фондација Ханс Зајдел, Тара 2016.
Божић, В., *Казнено дјело примања мита кроз призму корупције између уговорних лијечника обiteljske медицине и творнице лјекova*, Годишњак Академије правних знаности, Вол.VI, бр. 1/2015.

Зборник радова „Услуге и одговорност”, Крагујевац, 2017.

- Будак, Ј., *Корупција у Хрватској: перцепције расту, проблеми остају*, Привредна кретања и економска политика бр.106/2006.
- Caiden, G. E., Towards a General Theory of Official Corruption, *Asian Journal of Public Administration*, 10(3), 1988.
- Nye, J. S., *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*, American Political Science Review, 1967.
- Казнени закон Републике Хрватске, НН бр. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15
- Казнени закон РХ (бивши) бр. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08
- Клаић, Б., *Рјечник страних ријечи*, Загреб, 1990.
- Кривични законик Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16
- Куртовић, А., *Стандарди и инструменти Конвенције УН против корупције у хрватском казненом законодавству*, Актуална питања казненог законодавства, Загреб, 2005.
- МУП РХ *Статистички преглед темељних сигурносних показатеља и резултата рада у 2016.*, Загреб, 01/2017.
- МУП РС, Сектор унутрашње контроле, Резултати рада.
- Никач, Ж., Божић, В., *Сузбијање казнених дјела штеганих миграција на подручју Регије с посебним освртом на Републику Хрватску и Републику Србију*, Правна ријеч, бр. 48/2016.
- Никач, Ж., *Концепт политије у заједници*, КПА, Београд.
- Пунолетни починитељи казнених дјела, пријаве, оптужбе, осуде у 2015. години, Извјешће 1576, Државни завод за статистику.
- Републички завод за статистику Републике Србије, Пунолетни учиниоци кривичних дела у 2015. години, Билтен 617, Београд, 2016.
- Републички завод за статистику Републике Србије, Саопштење ЦК 12 бр. 189, год LXVI, 15.07.2016.
- UN CATOC, Treaty Series, vol. 2225.
- Закон о спрјечавању сукоба интереса, НН, бр. 26/11, 12/12, 124/12, 48/13, 57/15.
- Закон о полицији, Сл. гласник РС бр. 06/16.
- Закон о потврђивању Грађанскоправне конвенције о корупцији, НН, МУ, бр. 6/03.
- Закон о потврђивању Казненоправне конвенције о корупцији, НН, МУ, бр. 11/00.
- Закон о потврђивању конвенције Уједињених народа против корупције, НН, МУ 02/05.
- Закон о потврђивању Конвенције УН против транснационалног организираног криминалитета, Протокола за спрјечавање, сузијање и кажњавање трговања људима, посебице жена и дјеце те Протокола против кријумчарења миграната копном, морем и зраком, којима се допуњује Конвенција УН против транснационалног организираног криминалитета, НН, МУ, бр. 14/02, 13/03, 11/04.
- Закон о потврђивању Палермо Конвенције и допунских Протокола, “Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“ бр. 06/01, „Сл. лист СЦГ – Међународни уговори“ бр. 11/05
- Министарство правосуђа Републике Хрватске, <https://pravosudje.gov.hr/istaknute-teme/antikorupcija/6154>
- Transparency International Hrvatska, http://www.transparency.hr/upload_data/site_files/198040337_020849532211545588342_program-predavanja-korupcija-i-antikorupcijske-strategije.pdf
- www.mup.rs
- Заједно против корупције, <http://www.zajednoprotivkorupcije.org/najcesci-oblici-korupcije/>

XIII МАЈСКО
САВЕТОВАЊЕ

УСЛУГЕ И ОДГОВОРНОСТ

УРЕДНИК:
Миодраг Мићовић

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Крагујевац
2017.

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

УСЛУГЕ И ОДГОВОРНОСТ

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2017.**

УСЛУГЕ И УСЛУЖНА ПРАВИЛА

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 19. маја 2017. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолова-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
Тел: (034) 306 510
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Драган Вујисић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о.

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-074-7

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1.	Др Снежана Миладиновић, редовни професор ОДГОВОРНОСТ И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ	3
2.	Др Миодраг Мићовић, редовни професор ОБАВЕЗЕ ПРУЖАОЦА УСЛУГА И ПОСЛЕДИЦЕ ПОВРЕДЕ УГОВОРА О УСЛУГАМА	23
3.	Др Јадранка Дабовић Анастасовска, редовни професор Др Ненад Гавриловић, ванредни професор ОДГОВОРНОСТ ДАВАОЦА УСЛУГА У ЕВРОПСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ И У ПРАВНИМ СИСТЕМИМА ЗЕМАЉА РЕГИОНА: ОПШТИ РЕЖИМ	41

Пословне и прометне услуге

1.	Др Игор Камбовски, ванредни професор ГРАЂАНСКО-ПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗАСТУПНИКА	77
2.	Др Бојан Урдаревић, ванредни професор ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОД СТРАНЕ МУЛТИНАЦИОНАЛНИХ КОМПАНИЈА И КОДЕКСИ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА	85
3.	Др Лорис Беланић, доцент, Mr Иво Шкунца АСИГНАЦИЈА КАО ПРОМЈЕНА СУБЈЕКАТА У ОБВЕЗНОПРАВНОМ ОДНОСУ	99
4.	Др Слободан Симовић, доцент ЗНАЧАЈ ПОСЛОВНЕ ЕТИКЕ И КОРПОРАТИВНЕ ДРУШТВЕНЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ИНДУСТРИЈУ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА	115
5.	Др Иван Тот, виши асистент СУВРЕМЕНИ ПОЈАМ ПОСЛА ОПЕРАТИВНОГ <i>LEASING-A</i> НА ПОДРУЧЈУ ЕУРОПЕ	141
6.	Милан Јечменић, сарадник у настави УГОВОР О СПОНЗОРСТВУ КУЛТУРЕ И УМЕТНОСТИ	193

Финансијске и банкарске услуге

1.	Др Хрвоје Качер, редовни професор Др Бланка Иванчић Качер, доцент ГОДИНУ ДАНА ПОСЛИЈЕ, 2017. ГОД. – <i>QUO VADIS CHF</i>	207
2.	Др Свето Пурић, редовни професор ЦЕНТРАЛНА БАНКА И БАНКАРСКЕ УСЛУГЕ	237

3. Др Данче Манолова Митровска, редовни професор Мр Владимир Митревски, саветник у адв. канц. ПОСТУПАК ЗА ПРИНУДНУ НАПЛАТУ ПОТРАЖИВАЊА БАНКЕ ИЗ УГОВОРА О КРЕДИТУ НА ОСНОВУ МЕНИЦЕ	249
4. Др Соња Бунчић, редовни професор Милена Галетин, асистент МА Олга Дамјановић, сарадник у настави МИКРОФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ - НАСТАНАК И ОПСТАНАК У НОВИМ ЕКОНОМСКИМ И ПРАВНИМ ОКВИРИМА	265
5. Др Владимир Козар, ванредни професор Немања Алексић, адвокат НАРУШАВАЊЕ НАЧЕЛА ЈЕДНАКЕ ВРЕДНОСТИ ДАВАЊА УГОВАРАЊЕМ ВАЛУТНЕ, ДЕВИЗНЕ ИЛИ ИНДЕКСНЕ КЛАУЗУЛЕ	279
6. Др Јасмина Лабудовић Станковић, ванредни професор ПОКРОВИТЕЉСТВО (ПОСАО ПРЕУЗИМАЊА ЕМИСИЈЕ)	305

Osiguraње

1. Др Катарина Иванчевић, редовни професор ОСИГУРАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТИ ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА	317
--	-----

Tуризам

1. Др Грасиела Гауди, редовни професор Др Еухенио дел Бусто, ванредни професор ПРЕГЛЕД РЕГУЛАТИВЕ О ТУРИСТИЧКИМ УСЛУГАМА У АРГЕНТИНИ	343
2. Др Драган Вујисић, редовни професор КАМПОВАЊЕ КАО ОБЛИК ТУРИСТИЧКЕ УСЛУГЕ	357
3. Др Драган Батавељић, редовни професор УСЛУГЕ СЕОСКОГ ТУРИЗМА	371
4. Др Карлос Торес, ванредни професор ПРАВНИ АСПЕКТИ РЕЗИДЕНЦИЈАЛНОГ ТУРИЗМА У ПОРТУГАЛУ ...	389
5. Др Антониа Паниза Фулана, ванредни професор НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПОВЕЗАНИХ ПУТНИХ АРАНЖМАНА И ОДГОВОРНОСТИ	397
6. Др Вентура Енрике Мота Флорес, професор истраживач ТУРИСТИЧКА РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКИМ ДЕСТИНАЦИЈАМА	405
7. Др Андреј Мићовић, доцент ВАНСУДСКА ЗАШТИТА СТИЦАЛАЦА ТАЈМ-ШЕРИНГА.....	421

8. Ана Тимчић, докторанд ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАТОРА ПУТОВАЊА ПРЕМА ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА	437
---	-----

Спорт

1. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор ИМОВИНСКА ОДГОВОРНОСТ СПОРТСКИХ СТРУЧЊАКА	449
---	-----

Услуге од општег интереса

1. Др Зоран Павловић, редовни професор Милан Дакић, саветник омбудсману АПВ КАРАКТЕРИСТИКЕ НОРМАТИВНОГ УРЕЂЕЊА УСЛУГЕ ДАЉИНСКОГ ГРЕЈАЊА У РС У ОДНОСУ НА НАСТАНАК, ПРОМЕНУ И ПРЕСТАНАК ПРАВА И ОБАВЕЗА ИЗ УГОВОРА О ПРОДАЈИ ТОПЛОТНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ЗАШТИТУ ПРАВА КРАЈЊЕГ КУПЦА	485
2. Др Предраг Стојановић, редовни професор ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА КОМУНАЛНИХ УСЛУГА СА ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У РС	515
3. Др Срђан Владетић, ванредни професор АВГУСТОВО ЗАКОНОДАВСТВО У ПОГЛЕДУ УПРАВЉАЊА ВОДОВОДИМА	529

Интелектуална својина и услуге

1. Др Тони Дескоски, редовни професор Др Вангел Доковски, доцент (НЕ)ДОПУШТЕНОСТ АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ КОД ВАНУГОВОРНЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТУ ИЗ ПОВРЕДЕ ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ	539
2. Др Божин Влашковић, редовни професор Др Милица Шутова, др. комис. за инспек. надзор - Скопје ЕВРОПСКИ СУД О ИДЕНТИЧНОМ ПОЛОЖАЈУ ЗАКУПОДАВЦА И ПРОВАЈДЕРА, КАО ПОСРЕДНИКА УСЛУГА У СМИСЛУ ПОВРЕДЕ ЖИГА	551
3. Др Синиша Варга, ванредни професор ТЕХНОЛОГИЈА ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЈЕ	563
4. МА Његослав Јовић, виши асистент ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ <i>TELLE QUELLE</i> ОДРЕДБЕ У ПАРИСКОЈ КОНВЕНЦИЈИ ЗА ЗАШТИТУ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ	589

Медијске услуге

1. Др Јелена Вучковић, доцент
 УСТАВНЕ ГАРАНЦИЈЕ И ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ
 МЕДИЈСКИХ УСЛУГА 605

Здравство и социјална заштита

1. Др Емилија Станковић, редовни професор
 „ЈАВНО ЗДРАВЉЕ“ У СТАРОМ РИМУ – *CLOACA MAXIMA* 617
2. Др Драгица Живојиновић, редовни професор
 МЕРЕ СПЕЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ МАЛОЛЕТНИХ ИСПИТАНИКА
 У УРЕДБИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ БР. 536/2014 627
3. Др Бланка Иванчић Качер, доцент
 ГРАЂАНСКОПРАВНИ СТАТУС *ORPHAN DRUGS*
 (ЛИЈЕКОВА „СИРОЧИЋА“) У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТСКОЈ 647
4. Др Маја Просо, доцент
 ПРАВА ПАЦИЈЕНТА НА ЗАШТИТУ
 ОСОБНИХ ПОДАТАКА О ЗДРАВЉУ 673
5. Др Вељко Влашковић, доцент
 „НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС БУДУЋЕГ ДЕТЕТА“ У КОНТЕКСТУ ПРИСТУПА
 УСЛУГАМА БИОМЕДИЦИНСКИ ПОТПОМОГНУТОГ ОПЛОЂЕЊА 699
6. Тамара Ђурђић Милошевић, асистент
 ЕТИЧКА И ПРАВНА РАЗМАТРАЊА ТРАНСПЛАНТАЦИЈЕ ОРГАНА 711

Управа

1. Др Радоје Брковић, редовни професор
 УСЛУГЕ ИНСПЕКЦИЈЕ РАДА, УПРАВНЕ ИНСПЕКЦИЈЕ И ЖАЛБЕНИХ
 КОМИСИЈА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ПРАВА ЗАПОСЛЕНИХ 727
2. Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
 ЗАЈЕДНИЦА СРПСКИХ ОПШТИНА КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА 743
3. Др Милан Палевић, ванредни професор
 Е-УПРАВА КАО НЕОПХОДАН СЕРВИС ГРАЂАНА У РС 761
4. Др Жаклина Спалевић, ванредни професор
 ЕЛЕКТРОНСКА ДЕМОКРАТИЈА И ЕЛЕКТРОНСКО ГЛАСАЊЕ 771
5. Др Дражен Мильић, секретар Универзитета у Бањој Луци
 САВРЕМЕНА ДИЛЕМА У ВЕЗИ СА ПРУЖАЊЕМ ЈАВНИХ УСЛУГА 785

Образовање

1. Др Дејан Матић, доцент НАЦРТ ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И НОВЕ ОСНОВЕ УСЛУГА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ	805
2. Милан Костић, асистент УСЛУГЕ ДОДАТНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОБУКЕ ПРИ НАЦИОНАЛНОЈ СЛУЖБИ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ	815

Заштита корисника услуга

1. Др Срећко Јелинић, редовни професор Др Звонимир Јелинић, доцент ГОДСПОДАРСТВО И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ И ОДГОВОРНОСТ РЕВИЗОРА	827
2. Др Зоран Миладиновић, редовни професор ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА ИЗ УГОВОРА О ПРЕВОЗУ СТВАРИ	847
3. Др Милена Петровић, редовни професор ОКОНЧАЊЕ ПОСТУПКА МЕДИЈАЦИЈЕ И ЊЕГОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ	873
4. Др Велисав Марковић, ванредни професор ОДГОВОРНОСТ ДАВАЛАЦА УСЛУГА ПРЕД СУДОМ ЧАСТИ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ	893
5. Mr Зоран Вуковић, асистент КЛАУЗУЛЕ О НЕДОГОВОРНОСТИ У ПОТРОШАЧКИМ УГОВОРИМА	911

Услуге и кривична одговорност

1. Др Ванда Божић, научни сарадник Др Жељко Никач, редовни професор КАЗНЕНОПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИМАЊЕ МИТА КАО НАГРАДЕ ЗА ОБЕЋАНУ УСЛУГУ	925
--	-----

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Маријана Дукић Мијатовић, редовни професор ПРЕДНОСТИ АРБИТРАЖНОГ РЕШАВАЊА ПРИВРЕДНИХ СПОРОВА	943
2. Др Габријела Михелчић, ванредни професор Др Маша Marochini Зрински, доцент УТЈЕЦАЈ ЗАШТИТЕ "КОНВЕНЦИЈСКИХ" ПРАВА НА УГОВОР О НАЈМУ СТАНА	955

3. Др Нина Планојевић, ванредни професор РАСПОДЕЛА ТРОШКОВА ОДРЖАВАЊА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА У ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ	983
4. Др Мирослав Милосављевић, ванредни професор ОРГАНИ БАНКЕ КАО СУБЈЕКТИ УСЛУЖНИХ ПОСЛОВА И ЊИХОВА ОДГОВОРНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	1001
5. Др Ана Опачић, доцент ПРОБЛЕМ ПРЕЗАДУЖЕНОСТИ ФИЗИЧКОГ ЛИЦА У СВЕТЛУ ИНСТИТУТА ИНДИВИДУАЛНОГ СТЕЧАЈА	1021
6. Др Зоран Јовановић, доцент ЗНАЧАЈ ЈАВНИХ НАБАВКИ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА РС ЕУ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ	1039
7. Др Драгана Ђорић, доцент ОДГОВОРНОСТ ЗАКОНОПИСЦА И ЗАКОНОДАВЦА ЗА ЈЕЗИЧКИ ИСПРАВАН И РАЗУМЉИВ ТЕКСТ ЗАКОНА	1055
8. Др Зоран Илкић, правни заступник ДДОР Нови Сад ПРОБИЈАЊЕ ПРАВНЕ ЛИЧНОСТИ - РАЗЛИКЕ У ОДНОСУ НА ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИХ ДУЖНИКА	1067
9. Миливоје Лапчевић, асистент ПАУШАЛНО ОПОРЕЗИВАЊЕ ПРИХОДА ПРЕДУЗЕТНИКА - ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР И ФИСКАЛНИ ЕФЕКТИ	1079
10. Немања Пандуревић, докторанд ОБАВЕШТЕЊЕ О НЕСАОБРАЗНОСТИ РОБЕ ПО БЕЧКОЈ КОНВЕНЦИЈИ	1091
11. Јелена Јанковић, докторанд МОРАЛНИ РИЗИК У ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ	1111
12. Јелена Милосављевић, МА ПОСАО КРЕДИТА И ТЕНДЕНЦИЈЕ У РАЗВОЈУ КРЕДИТНЕ УСЛУЖНЕ ФУНКЦИЈЕ	1025

CONTENT

General Considerations on Services

1.	Snežana Miladinović, Ph.D., Full-time Professor LIABILITY AND SERVICES	3
2.	Miodrag Mićović, Ph.D., Full-time Professor SERVICE PROVIDER'S DUTIES AND CONSEQUENCES OF THE BREACH OF THE SERVICE CONTRACT	23
3.	Jadranka Dabović-Anastasovska, Ph.D., Full-time Professor Nenad Gavrilović, Ph.D., Associate Professor LIABILITY OF THE SERVICE PROVIDER IN EUROPEAN CONTRACT LAW AND IN THE LEGAL SYSTEMS OF COUNTRIES IN THE REGION: THE GENERAL REGIME	41

Business Services and Turnover of services

1.	Igor Kambovski, Ph.D., Associate Professor CIVIL LIABILITY OF AGENT	77
2.	Bojan Urdarević, Ph.D., Associate Professor PROVIDING SERVICES BY MULTINATIONAL CORPORATIONS AND CORPORATE GOVERNANCE CODES	85
3.	Loris Belanić, Ph.D., Assistant Professor Ivo Škunca, LL.M. ASSIGNMENT AS THE CHANGE OF PARTIES IN LAW OF OBLIGATIONS	99
4.	Slobodan Simović, Ph.D, Assistant Profesor THE IMPORTANCE OF BUSINESS ETHICS AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR THE PRIVATE SECURITY INDUSTRY	115
5.	Ivan Tot, Ph.D., Senior Assistant THE CONTEMPORARY NOTION OF OPERATING LEASING TRANSACTION IN EUROPE	141
6.	Milan Ječmenić, Associate SPONSORSHIP CONTRACT IN CULTURE AND ARTS	193

Financial and Banking Services

1.	Hrvoje Kačer, Ph.D., Full-time Professor Blanka Ivančić-Kačer, Ph.D., Assistant Professor A YEAR LATER, IN 2017 – <i>QUO VADIS CHF</i>	207
2.	Sveti Purić, Ph.D., Full-time Professor THE CENTRAL BANK AND BANKING SERVICES	237

3. Dance Manoleva Mitrovska, Ph.D., Full-time Professor Vladimir Mitrevski, LL.M, Advisor in the Law Office PROCEDURE FOR DEBT ENFORCEMENT CLAIMS FROM BANK LOAN AGREEMENTS ON THE BASIS OF BILLS OF EXCHANGE	249
4. Sonja Bunčić, Ph.D., Full-time Professor Milena Galetin, Assistant Olga Damjanović, M.Sc., Associate MICRO FINANCIAL INSTITUTIONS - THE EMERGENCE AND SURVIVAL IN THE NEW ECONOMIC AND LEGAL FRAMEWORK	265
5. Vladimir Kozar, Ph.D., Ph.D., Associate Professor Nemanja Aleksić, Attorney at law VIOLATION OF THE PRINCIPLE OF EQUAL VALUES OF MUTUAL BENEFITS WITH CURRENCY OR INDEX CLAUSE	279
6. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Associate Professor UNDERWRITING	305

Insurance

1. Katarina Ivančević, Ph. D., Full-time Professor LIABILITY INSURANCE TRAVEL AGENCIES	317
---	-----

Tourism

1. Graciela Güidi, Ph.D., Full-time Professor Eugenio del Busto, Ph.D., Associate Professor AN OVERVIEW OF THE REGULATIONS APPLICABLE TO TOURISM SERVICES IN THE ARGENTINE REPUBLIC	343
2. Dragan Vujisić, Ph.D., Full-time Professor CAMPING AS A FORM OF TOURIST SERVICE	357
3. Dragan Bataveljić, Ph.D., Full-time Professor RURAL TOURISM SERVICES	371
4. Carlos Torres, Ph.D., Associate Professor LEGAL ASPECTS OF RESIDENTIAL TOURISM IN PORTUGAL	389
5. Antonia Paniza Fullana, Ph.D., Associate Professor NEW TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF LINKED TRAVEL ARRANGEMENTS AND LIABILITY RULES	397
6. Ventura Enrique Mota Flores, Ph.D., Research Professor THE TOURISM REGIONALIZATION FOR THE MANAGEMENT OF TOURIST DESTINATIONS.....	405
7. Andrej Mićović, Ph.D., Assistant Professor OUT-OF-COURT PROTECTION OF TIMESHARE PURCHASERS	421

8. Ana Timčić, student of Ph.D., studies RESPONSIBILITY OF THE TRAVEL ORGANIZER ACCORDING TO PRELIMINARY DRAFT CIVIL CODE	437
---	-----

Sport

1. Nenad Đurđević, Ph.D., Full-time Professor CIVIL LIABILITY OF SPORTS COACHES	449
--	-----

Services of General Interest

1. Zoran Pavlović, Ph.D., Full-time Professor Milan Dakić, Advisor to the Ombudsman APV NORMATIVE REGULATION OF THE REMOTELY CONTROLLED HEATING SERVICES IN THE REPUBLIC OF SERBIA; INCEPTION, ADAPTATION AND CESSATION OF THE END CONSUMERS' CONTRACTUAL RIGHTS AND DUTIES	485
2. Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor LIBERALIZATION OF COMMUNAL SERVICES WITH SPECIAL REGARD ON THE SITUATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA	515
3. Srđan Vladetić, Ph.D., Associate Professor AUGUSTUS' LEGISLATION ON WATER SUPPLY SYSTEM MANAGEMENT AND GOVERNANCE	529

Intellectual Property and Services

1. Toni Deskoski, Ph.D., Full-time Professor Vangel Dokovski, Ph.D., Assistant Professor ALLOWABILITY OF PARTY AUTONOMY IN INTELLECTUAL PROPERTY INFRINGEMENT CASES	539
2. Božin Vlašković, Ph.D., Full-time Professor Milica Šutova, Ph.D. THE EUROPEAN COURT ABOUT THE IDENTICAL POSITION OF TENANT AND PROVIDER, AS INTERMEDIARIES OF SERVICES, IN TERMS OF TRADEMARK INFRINGEMENT	551
3. Siniša Varga, Ph.D., Associate Professor TECHNOLOGY OF TRANSFER OF TECHNOLOGY	563
4. Njegoslav Jovic, M.Sc., Senior Assistant, HISTORICAL DEVELOPMENT TELLE QUELLE PROVISIONS IN THE PARIS CONVENTION FOR THE PROTECTION OF INDUSTRIAL PROPERTY	589

Media Services

1. Jelena Vučković, Ph.D., Assistant Professor
 CONSTITUTIONAL GUARANTEES AND LIMITATIONS
 OF FREEDOM OF MEDIA SERVICES 605

Health Care and Social Protection

1. Emilija Stanković, Ph.D., Full-time Professor
 PUBLIC HEALTH IN ANCIENT ROME – *CLOACA MAXIMA* 617
2. Dragica Živojinović, Ph.D., Full-time Professor
 MEASURES OF SPECIAL PROTECTION OF MINORS
 IN EU REGULATION NO. 536/2014 627
3. Blanka Ivančić-Kačer, Ph.D., Assistant Professor
 CIVIL LAW STATUS OF ORPHAN DRUGS
 („HOMELESS“ DRUGS) IN CROATIAN LAW 647
4. Maja Proso, Ph.D., Assistant Professor
 PATIENTS' RIGHT TO PROTECTION OF PERSONAL
 DATA CONCERNING HEALTH 673
5. Veljko Vlašković, Ph.D., Assistant Professor
 „THE BEST INTERESTS OF THE PROSPECTIVE CHILD“
 IN THE CONTEXT OF ACCESS TO THE SERVICES
 OF ASSISTED REPRODUCTIVE TECHNOLOGIES 699
6. Tamara Đurđić Milošević, Assistant
 LEGAL AND ETHIC CONSIDERATION
 ON ORGAN TRANSPLANTATION 711

Administration

1. Radoje Brković, Ph.D., Full-time Professor
 SERVICES OF LABOR INSPECTION, ADMINISTRATIVE
 INSPECTIONS AND COMPLAINTS COMMISSIONS
 IN ORDER TO PROTECT THE RIGHTS OF EMPLOYEES 727
2. Srđan Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
 COMMUNITY OF SERBIAN MUNICIPALITIES AS SERVICE PROVIDER 743
3. Milan Palević, Ph.D., Associate Professor
 E-GOVERNMENT AS A NECESSARY SERVICE
 FOR THE CITIZENS IN THE REPUBLIC OF SERBIA 761
4. Žaklina Spalević, Ph.D., Assistant Professor,
 ELECTRONIC DEMOCRACY AND THE ELECTRONIC VOTING 773

5. Dražen Miljić, Ph.D., Secretary University of Banja Luka MODERN DILEMMA IN CONNECTION WITH THE PROVISION OF SERVICES	785
---	-----

Education

1. Dejan Matić, Ph.D., Assistant Professor DRAFT OF THE LAW ON HIGHER EDUCATION AND THE NEW SERVICE BASE IN HIGHER EDUCATION	805
2. Milan Kostić, Assistant THE ROLE OF ADDITIONAL EDUCATION AND TRAINING WITHIN NATIONAL EMPLOYMENT SERVICE	815

Protection of service users' rights

1. Srećko Jelinić, Ph.D., Full-time Professor Zvonimir Jelinić, Ph.D., Assistant Professor COMPANY AUDIT SERVICES WITH SPECIAL EMPHASIS ON THE ROLE AND LIABILITY OF AUDITORS	827
2. Zoran Miladinović, Ph.D., Full-time Professor LIABILITY OF THE TRANSPORTER IN THE TRANSPORT OF GOODS CONTRACT	847
3. Milena Petrović, Ph.D., Full-time Professor TERMINATION OF THE MEDIATION AND ITS CONSEQUENCES	873
4. Velisav Marković, Ph.D., Associate Professor LIABILITY OF SERVICE PROVIDERS BEFORE THE COURT OF HONOUR OF CHAMBER OF COMMERCE	893
5. Zoran Vuković, LL.M., Assistant EXCLUSION OF LIABILITY CLAUSES IN CONSUMER CONTRACTS	911

Services and Criminal Responsibility

1. Vanda Božić, PhD., Scientific Associate Željko Nikač, Ph.D., Full-time Professor CRIMINAL LIABILITY FOR BRIBERY AS A REWARD FOR PROMISED SERVICE	925
--	-----

Services and Other Related Issues

1. Marijana Dukić Mijatović, Ph.D., Full-time Professor THE ADVANTAGES OF ARBITRATION RESOLVING OF COMMERCIAL DISPUTES	943
--	-----

2. Gabrijela Mihelčić, Ph.D., Associate Professor, Maša Marochini Zrinski, Assistant Professor IMPACT OF THE CONVENTION RIGHTS ON THE LEASE CONTRACT ...	955
3. Nina Planojević, Ph.D., Associate Professor DISTRIBUTION OF MAINTENANCE COSTS OF APARTMENT BUILDINGS IN THE PRELIMINARY DRAFT OF SERBIAN CIVIL CODE	983
4. Miroslav Milosavljević, Ph.D., Associate Professor, BODIES OF THE BANK AS AN OPERATOR OF SERVICE OPERATIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA	1001
5. Ana Opačić, Ph.D., Assistant Professor OVER-INDEBTEDNESS OF NATURAL PERSON IN THE LIGHT OF THE INSTITUTE OF INDIVIDUAL BANKRUPTCY	1021
6. Zoran Jovanović, Ph.D., Assistant Professor THE ROLE OF PUBLIC PROCUREMENT IN THE PROCESS OF SERBIAN ACCESSION TO EU WITH SPECIAL EMPHASIS ON LOCAL AUTHORITIES	1039
7. Dragana Čorić, Ph.D., Assistant Professor THE RESPONSIBILITY OF THE LEGISLATORS FOR CORRECT AND UNDERSTANDABLE TEXT OF THE LAW	1055
8. Zoran Ilkić, Ph.D., Law agent in damages, PIERCING THE CORPORATE VEIL - DIFFERENCES IN CONTESTING THE DEBTOR'S LEGAL ACTIONS	1065
9. Milivoje Lapčević, Assistant THE LUMP-SUM TAXATION OF ENTREPRENEURS INCOME - LEGISLATIVE FRAMEWORK AND FISCAL EFFECTS	1079
10. Nemanja Pandurević, student of PhD studies NOTICE OF NON-COMFORMITY ACCORDING TO THE VIENNA CONVENTION	1091
11. Jelena Janković, student of PhD studies MORAL HAZARD IN THE UNEMPLOYMENT INSURANCE	1111
12. Jelena Milosavljević, M.Sc., BUSINESS LOANS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT CREDIT FUNCTIONS	1025